

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๙

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ธรรมะนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมาในหัวใจของท่าน เราเผยแผ่ธรรมๆ ใจ ได้พระอรหันต์ ๖๐ องค์ พ้นจากบ่วงที่เป็นโลกและบ่วงที่เป็นทิพย์

ไอ้ของเรานะ เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา แล้วจะฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันเป็นโลกกับธรรมๆ ใจ ถ้าเป็นเรื่องโลกๆ เป็นวัตถุทั้งนั้นนะ จากสมรวาสละบ้านละเรือนมา มาอยู่วัดอยู่วา ถ้าอยู่วัดอยู่วา วัดก็เหมือนบ้าน บ้านของพระ เวลาพระเขาอยู่กุฏิๆ ใจ กุฏิเขาต้องมีข้อวัตรปฏิบัติของเขา ถ้ามีข้อวัตรปฏิบัติของเขา ถ้าให้มันเรียบมันสะอาด มันต้องลงแรงใจ มันเหนื่อยนะ

วัดเหมือนกัน จะทำวัดให้สะอาด ให้น่ารื่นรมย์ มันต้องมีข้อวัตรปฏิบัติของเขา เขาต้องดูแลของเขา ไปวัดไปวาเขาดูตรงนี้แหละ ดูว่าวัดนี้เป็นวัดที่มีพระอยู่หรือเปล่า ถ้าวัดมีพระอยู่ พระก็ต้องดูแลรักษาวัดนั้นที่ดีงาม

ถ้าพระอยู่ในวัดนั้นปล่อยปละละเลย วัดนั้นเป็นที่ไม่น่ารื่นเริง ใครไปเห็นแล้วมันก็อุจาดใจ นี่มันเป็นเรื่องโลกๆ ทั้งนั้นใจ

แต่ถ้าเป็นเรื่องธรรมๆ เราเป็นโลก เราจะเอาสายตาอะไรไปดูธรรม ถ้าดูธรรมๆ ก็ดูตั้งแต่ข้อวัตรปฏิบัติเข้าไป ตั้งแต่โลกเข้าไปใจ

ถ้าข้อวัตรปฏิบัติเข้าไป ครูบาอาจารย์ที่ดีงาม ศีล สมาธิ ปัญญา

เขาต้องมีพื้นฐานของเขา มีศีล มีข้อวัตรปฏิบัติ เขาเคารพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาบวชเป็นพระ ถ้าบวชเป็นพระขึ้นมาแล้ว มีรัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ถือรัตนตรัยเป็นสามเณร ถ้าเป็นสามเณรนะ อุปัชฌาย์ยกเข้ามาหมู่ ญาติติจตุตถกรรมให้เป็นพระ เป็นสมมุติสงฆ์ๆ

ถ้าสมมุติสงฆ์เป็นเรื่องของสมมุติใจ แล้วถ้าเป็นอริยสงฆ์ อริยสงฆ์เพราะอะไร เพราะมันมีศีล มีสมาธิ มีปัญญา มีหนทางแห่งการดับทุกข์ คนที่มีหนทางแห่งการดับทุกข์ มีหนทาง เห็นใหม่

เราเกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา เราเกิดมามีกายกับใจๆ พ่อแม่เลี้ยงดูมา พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก พ่อแม่คุ้มครองดูแลมา พ่อแม่ให้มีการศึกษา การศึกษามีหน้าที่การงาน เราหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง นี่เป็นเรื่องโลกๆ ถ้าเรื่องโลกๆ เราก็อยากให้ความสงบสุขในหัวใจของตน

ถ้ามีความสงบสุขในหัวใจของตนนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนถึง ทาน ศีล ภาวนา ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

การได้สร้างคุณงามความดีนั้นมา มันจะมีบุญมีกุศลขึ้นมาให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ใจ คนที่มีอำนาจวาสนา มีอำนาจวาสนาบารมี ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ ใจ จะมีคนคุ้มครองคนบูชาของเขา เพื่อให้มีความมั่นคงในชีวิตของตน ถ้ามีความมั่นคงในชีวิตของตน เห็นใหม่

แต่ถ้ามีสติปัญญาขึ้นมา คนเราเกิด แก่ เจ็บ ตายเป็นเรื่องธรรมดา แต่เวลาครูบาอาจารย์ของเรามันฆ่ากิเลสตาย ถ้ากิเลสตายไปจากหัวใจแล้ว มันเป็นวิมุตติสุขๆ ใจ สิ่งที่หนทาง มัคโค ทางอันเอก มีเฉพาะในพระพุทธศาสนา ในพระพุทธศาสนามีหนทาง หนทางที่ครูบาอาจารย์ท่านชี้แนะหนทางนั้นให้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการๆ ปวารณาหรือ สัตว์ชนสัตว์ หรือหัวใจของสัตว์โลกใจ

ถ้าเรื่องของร่างกายมันก็เป็นเรื่องธรรมดา มันเป็นเรื่องธรรมดา เกิดมา ที่เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา นี่เป็นอริยทรัพย์ เพราะเรามีกายกับใจๆ นะ ร่างกายนี้ของเรา เวลาเกิดมาแล้วรัฐธรรมนูรับประกันนะ สิทธิความเป็นมนุษย์ จะเชื่ออะไรก็ได้ จะทำอะไรก็ได้ ถ้าทำอย่างนั้นมันเป็นสิทธิเสรีภาพใจ

แต่เวลาถ้าฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา มันต้องมีข้อวัตร ต้องมีศีลมีธรรม แล้วต้องฝึกหัดปฏิบัติ เป็นบุคคล ๔ คู่ มันจะอะไรก็ได้ ไม่ใช่

เวลาพวกเราๆ ใจ พวกเราทำให้เป็นศีลเป็นธรรมขึ้นมาไม่ได้ ก็พวกเราๆ พวกเราก็พวกเปรต

แต่เราจะเป็นศากยบุตรพุทธชินโรส จะพยายามทำตัวเองให้เป็นพวก เป็นการคุ้มครองดูแลขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าการคุ้มครองดูแลขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะเอาแต่ตามความพอใจของตัวเองไม่ได้ มันต้องมีศีลมีธรรมใจ

เวลามันหักห้ามๆ ใจ เพราะสิ่งที่มันซาตาน กิเลสที่มันระรานหัวใจของตน มันก็ครอบงำครอบงำแล้วก็ชักนำของมันไปใจ ว่าอย่างนั้นถูกๆ ทั้งๆ ที่มันศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา สิ่งนี้เป็นทรงจำธรรมวินัย ทรงจำเอาไว้ แล้วทรงจำแล้วกิเลสมันก็ลาก มันก็ดูด มันก็ลากของมันไป พวกเรา พวกเราทำตามพอใจของตัวเอง พวกเรา ว่าพวกเรา ก็พวกกิเลสใจ

ถ้าเราบวชมา ถึงไตรสรณคมน์ เป็นสามเณร เวลายกเข้าหมู่ บวชพระๆ ถือศีล ๒๒๗ ข้อ กล่าวคู่ธรรมวินัย กล่าวคู่พุทธพจน์ อาบติสังฆาภิเสก พวกเราๆ ถ้าแยกไปก็สังฆาภิเสก ถ้าแยกไปๆ ก็เป็นสังฆเภท เวนกรรมทั้งนั้นนะพวกเรา เพราะพวกเราคือตัวตนใจ

อุตตฺตา หิ อุตตฺตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน เพราะมีตนถึงมีพรรคมีพวก มีพรรคมีพวก พวกเราก็ชักนำเข้าไป ให้เข้าไปอยู่ในอำนาจของพญามารใจ แล้วก็อิงพระพุทธานุภาพ “นี่ลูกศิษย์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ”

ได้ยินมานะ “เป็นลูกศิษย์หลวงปู่มั่นองค์สุดท้ายที่ออกมาจากป่า”

องค์สุดท้ายคือไม่มีองค์ต่อไปแล้วใจ คุณคนเดียวใจ แล้วก็สะสมพรรคพวกขึ้นมา มันก็เป็นอุปาทานหมู่ เป็นกลุ่มเป็นก้อนไป

แต่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นไม่ทำอย่างนั้น เคารพบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลวงตาพระมหาบัวสิ้นกิเลสละ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้ได้อย่างไร รู้ได้อย่างไร มันลึกลับมหัศจรรย์ในหัวใจของตน

ลึกลับเพราะอะไร ลึกลับเพราะกิเลสมันสร้างกำแพงใจ มันสร้างกำแพง มันสร้างปราสาทราชวังให้อั้วพวกเรามันหลงระเริง จะไปซุกหัวในวิมานนั้นใจ วิมานของกิเลสใจ

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง อยู่โคนไม้ อยู่เรือนว่าง อัมภิกาสิกังคะ อัมภิกาสิกังคะนะ ให้มันปลอดโปร่ง มนุษย์เรานี่แหละ ให้มันปลอดโปร่ง ให้มันโล่งโล่ง แล้วพยายามระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทโธๆ ระลึกถึงกรรมฐาน

คือจิตของเรามันอยู่ใต้พญามาร เวลาระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันก็ไม่เป็นพวกกิเลสไง ไม่เป็นพวกกิเลสเพราะกิเลสมันชักมันนำไป มันจะมีอวิชชาปราสาทให้อยู่อาศัย ให้เป็นกลุ่มเป็นก้อนไง

พุทโธๆ จะเข้าหาหัวใจของตน

ถ้าเข้าหาหัวใจของตน พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน นี่ไง จะไปเป็นพวกองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

แล้วเบิกบานในอะไรละ

เบิกบานในหัวใจที่มันผ่องแผ้ว เบิกบานไปที่หัวใจมันสงบสุข เบิกบานที่หัวใจไม่ต้องแบกรับภาระใดๆ ทั้งสิ้น

สิ่งที่เป็นโลกธรรม ๘ มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ อยากมีศถาบรรดาศักดิ์ อยากมีลาภสักการะล้นฟ้า อยากให้คนเชื่อถือศรัทธา อยากให้คนเคารพนบนอบ นี่พวกเรา

แต่ถ้ามันเป็นปกติสุข มันผ่องแผ้ว มันมีอำนาจวาสนา แล้วเวลากำหนดความสงบระงับในหัวใจของตน โอ้โฮ!

นี่ไง เวลาคนที่มึนศรัทธาในพระพุทธศาสนา พระกัณฐปะๆ ไง เป็นลูกเศรษฐี พ่อแม่ให้แต่งงานๆ เมียก็เป็นลูกเศรษฐีเหมือนกัน พอสองครอบครัวมันครอบครัวใหญ่เลย รอจนพ่อแม่สิ้นอายุขัยไปทั้งสิ้น สองคนออกบวชไป ทรัพย์สินสองครอบครัวใหญ่นะ แจกๆ แจกประชาชนแจกหมดเลย ทรัพย์สิน ทรัพย์สินทางโลกไป แล้วพระกัณฐปะกับเมียพระกัณฐปะออกบวช ออกประพฤติปฏิบัติจนถึงที่สุดแห่งทุกข์ เป็นพระอรหันต์ไป เป็นพวกองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป

ทรัพย์สินเงินทองมีกองมากมายมหาศาล แจกๆ มันเป็นประโยชน์กับคนอื่น ประโยชน์ที่เขาเอาไปใช้เพื่อปัจจัยเครื่องอาศัยของเขา เป็นประโยชน์กับผู้ดำรงชีพของเขาในทางโลกของเขา ประกอบสัมมาอาชีวะไฉ่

บวชพระแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบิณฑบาตเลี้ยงชีพ พระห้ามมีอาชีพ ไม่ใช่ชีวิตแบบฆราวาส ฆราวาสที่เขาทำธุรกิจการค้ากันไฉ่ มีผลประโยชน์ไฉ่ พระห้ามๆๆ หมดเลย แล้วงานของพระละ

ทางจงกรม

นี่ไฉ่ โลกกับธรรม โลกเขาแสวงหาความมั่นคงของชีวิต บวชมาเป็นพระ เป็นศากยบุตร พุทธชินนรต เรพพยายามรักษาหัวใจของตน บวชแล้วฝึกหัดประพฤติปฏิบัติเข้าไป ให้คั่นคว่ำหาภิเลสในหัวใจของตนให้ได้ ถ้าคั่นคว่ำหาภิเลสในหัวใจของตนให้ได้ไฉ่ ทางจงกรม ที่นั่งสมาธิ ลื่นเลย เป็นร่องเลย เพราะอะไร เพราะมันมีได้มีเสียไฉ่ มันมีความสุขความทุกข์ไฉ่

เวลาทางโลกขึ้นมา ทำอะไรไม่ประสบความสำเร็จมันก็เป็นความทุกข์ไฉ่ใหม่ เวลาทำสมาธิๆ แล้วสมาธิมันเสื่อมขึ้นมา มันก็เป็นความทุกข์ไฉ่ใหม่ คนเรามันเคยสุขแล้ว เวลามันคลายออกมาเป็นความทุกข์ มันก็ทุกข์ของมัน แล้วจะทำอย่างไรละ

ก็ชำนาญในวสี ชำนาญในเหตุไฉ่ มีสติมีปัญญารักษาของมันขึ้นมา สมาธิไฉ่นั้นก็กลับมา กลับมาอยู่ในจิตของตน จิตเป็นสมาธิ แล้วสมาธิเป็นเรา เราเป็นสมาธิ สมาธิเสื่อมได้อย่างไร ก็สมาธิมันของเรา แล้วเวลามันเสื่อม มันเสื่อมไปไหนละ แล้วเวลามันมาขึ้นมา เป็นของเราหรือเปล่าละ

เป็นของเราเพราะเราบุกเบิก เรามีสติ เรามีคำบริกรรม เรามีการกระทำ จิตมันถึงโล่งโปร่งของมันขึ้นมา เพราะอะไร เพราะมีการบริหารจัดการ มีนวักรรม มีคำบริกรรม มีการกระทำ ถ้าไม่มีนวักรรม ไม่มีการกระทำ มันจะเกิดขึ้นมาได้ไฉ่

ก็พวกเราไฉ่ วิมานหอบปราสาท มันจินตนาการ แล้วภิเลสมันก็หลอกสร้างภาพ เราทุกข์เรายาก เราจนเห็นพยับแดดมันเป็นวิมานไฉ่ คนหิวคนกระหายเดินไปบนท้องถนน แดดมันเผาขึ้นมาเนะ ตามันลาย มันเห็นเป็นวิมาน เข้าไปแล้วว่างเปล่า

นี่ก็เหมือนกัน เวลากิเลสมันก็หลอก ปราสาทวิมานนั่นแหละ เทวดา อินทร์ พรหมเป็นทิพย์สมบัติ ทิพย์สมบัติก็เป็นสมบัติของเขา ใ้ฉันกิเลสมันวาดภาพขึ้นมาให้เราจินตนาการของเราไป แล้วเวลาตายไป เวลามันสิ้นอายุขัยไป วิมานจะมีไหม นรกอเวจีนั่นนะ แต่เราทำคุณงามความดีของเรา เราเชื่อกิเลส

เราเกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา เวลาไปวัดไปวา ฟังธรรมๆ ฟังธรรม กาลามสูตร ห้ามเชื่อ แล้วกลับไปคิด คนอื่นเขาพูดว่าวิมานปราสาทราชวังทั้งนั้นนะ เวลาพระกรรมฐานๆ รุกขมูลเสนาสนะ ในเรือนว่าง ในคฤหา ในที่สงบสงัดไป

ไอ้โฮ! ทำไมต้องสงบสงัดล่ะ อยู่ด้วยกันเป็นหมู่เป็นคณะ ไอ้โฮ! มันมีความสุข มันน่าไว้วางใจ มันจะช่วยเหลือเจือจานกัน

ไม่มีหอรก เวลาเขาเผาศพ อยู่ในโลงมีศพเดียวเท่านั้นนะ มันไม่มีศพซ้อนๆ กันหอรก เวลาตายก็ต่างคนต่างตายทั้งนั้นนะ เวลาเกิดมาก็เกิดจากฟอกจากแม่ มาบวชเป็นพระก็มีอุปัชฌาย์อาจารย์ยกเข้าหมู่ขึ้นมาทั้งนั้นนะ ก็คนเดียวทั้งนั้นนะ เวลาคนเดียวไง

จะต้องมีพรรคมีพวก ต้องมีคนค้าชูบูชา กองตายกันอยู่นั้นหมดนะ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่โคนต้นโพธิ์ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านฝึกหัดปฏิบัติของท่าน อยู่ในป่าในเขาของท่าน เวลาชำระล้างกิเลส กลิ่นของศีลกลิ่นของธรรม กลิ่นของศีลกลิ่นของธรรมมันหอมทวนลม หอมทวนลมจากปากประชาชนที่บอกกล่าวกัน

ประชาชนเจ็บแค้น ไปทำบุญกุศลที่ไหนนะ แล้วก็โดนหลอกโดนลวงนั่นนะ ประชาชนเจ็บแค้น เวลาไปเจอที่ไหนเป็นศีลเป็นธรรมขึ้นมา เขาจะกระชิบกระชาบกัน

แต่พวกเราๆ มันออกกระจายเสียง ออกเว็บไซต์หมดเลย ไอ้โฮ! เจริญรุ่งเรือง

แต่ครูบาอาจารย์ของเรากระชิบกระชาบ แล้วไปแล้วตั้งสตินะ อย่าไปทำให้สิ่งที่ตั้งถามให้มันเลอะสกปรกโสโครกไป

โดยธรรมชาติ ร่างกายของเรา เราอาบน้ำชำระล้างศีลวิมลทุกวันนะ แต่เหงื่อแต่ไคลมันก็ขับออกมา สิ่งที่เป็นอุปสรรค เป็นการฟุ้งพาอาศัย ลองได้ฟุ้งพาอาศัยแล้วมันก็สกปรกโสโครก มัน

สกปรกโสโครกจากเรา จากร่างกายของเราเนี่ย จากการใช้สอยของเราเนี่ย มันต้องเก็บกวาด มันต้องทำความสะอาด นี่ไง วัดนั้นมีพระหรือไม่มีพระ ถ้ามีพระ เขาดูแล เขารักษาของเขา เขามีกฎ กติกาของเขา

เวลาเรามีศีลมีธรรมขึ้นมา เห็นไหม กลิ่นของศีลกลิ่นของธรรมมันหอมทวนลมไง เขากะชิบๆ เพราะอะไร เพราะถ้ามันเป็นอีกทีก็กรีกโครม มันดูแลกันไม่ไหว ถ้าดูแลกันไม่ไหว มันจะเป็นคำจูนศาสนา มันเลยกลายเป็นว่าความเสื่อมทรมานในศาสนาไง ด้วยกิเลสมันบังเงาไป อ้างว่าดี มันดีโดยกิเลสมันชอบใจ ดีโดยการคลุกคลีตีโมง ดีโดยการโฆษณาประชาสัมพันธ์ อย่างนี้

กลิ่นของศีลกลิ่นของธรรมไม่เป็นอย่างนั้น ใสนั้นมันเกิดจากเทคโนโลยี เกิดจากการสื่อสาร เกิดจากการประชาสัมพันธ์ แต่ถ้าเป็นธรรมๆ ใจ กระชิบๆ

หลวงปู่มันไม่เคยยุ่งกับใคร ทำไมใครๆ เคารพบูชา เพราะกลิ่นของศีลกลิ่นของธรรมมันหอมทวนลม

คุณงามความดีของเรา คุณงามความดีของเรา ทำความดีเพื่อความดีใจ

เวลาเราชาวพุทธ ทำดีไม่ได้ดี ทำดีไม่ได้ดี คนบ่นเยอะมากนะ ทำดีไม่ได้ดี

ถ้าไม่ได้ทำดีเลย เราจะเบรกรั้งหัวใจเราอย่างไร ที่เราเบรกรั้งหัวใจของเราก็เพราะศรัทธา เพราะสติปัญญาของเราทั้งสิ้น แล้วสติปัญญาของเรา เวลามันเบรกรั้งไว้ แล้วมีสติมีปัญญาขึ้นมาไง แล้วสิ่งที่ทำๆ ถ้าเตลิดเปิดเปิงไป มันมีอะไรดีงาม

หยุดนิ่งต่างหากที่มันจะดีงาม หยุดนิ่งของหัวใจต่างหากที่ดีงาม หยุดนิ่งแล้วฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา ยกขึ้นสู่วิปัสสนา นั่นนะปัญญา

ไอ้ที่เราคิดๆ มันไปพวกเราทั้งนั้นนะถ้ามันคิด แล้วถ้ามีสติปัญญาเข้ามา มันจะเป็นปัญญาอบรมสมาธิ มันหยุดคิด มันต้องหยุดความคิด หยุดที่กิเลสมันแผดมันเผา หยุดที่กิเลสมันจุดไฟเผา หยุดที่กิเลสมันชักมันนำใจ เราจะเอาธรรมๆ ใจ

อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ตนๆๆ

เวลาเกิดเป็นมนุษย์ ร่างกายใช้สอยปัจจัย ๔ สกปรกโสโครกทั้งนั้นนะ แต่เวลาตน เวลาจิตที่มันสะอาดผ่องแผ้ว มันมีอะไรเสียหายบ้าง มันไม่ต้องอาศัยอะไรเลย มันอาศัยตัวมันเองนะ

แต่ตัวมันเองมันอาศัยไม่ได้ มันถึงพึ่งให้กิเลสหลอกลวงไปอย่างนั้นไง พึ่งชานไป อีกทั้งก็ครีครอมไป แต่เวลาเป็นจริงขึ้นมา ถ้ามันอาศัยตัวมันเอง มันเป็นนามธรรม มันต้องอาศัยอะไร อาศัยสติ อาศัยคำบริกรรม แล้วฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา

เวลาฝึกหัดปฏิบัติ จิตมันสงบระงับแล้วมีความสุขของมันนะ มันเห็นเลยนะ ใจปัจจัยเครื่องอาศัยแจ่มๆ เลย มันเป็นภาวะ มันเป็นภาวะ มันเป็นหน้าที่ มันต้องดูแลรักษา แล้วสติละ แล้วสมาธิละ ใครรักษามัน ใครจะคุ้มครองมัน ใครจะดูแลมัน

ฟังเทศน์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็สติปัญญาเราจะไม่ค่อยเนื้อ ไม่ต่ำใจ ไม่เทียบเคียงใครทั้งสิ้น มันวาสนาเขา ใครจะดี ใครจะชั่ว เชิญ ตามสบายของเขา เราจะพุทธโธวะ เราจะฝึกหัดปฏิบัติวะ เราจะไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ไปสังเวชนียสถานทั้ง ๔ เพื่อระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราระลึกพุทโธๆ ถ้ามันสงบจริงนะ ถ้ามันเป็นสมาธิจริงนะ เราจะไปเฝ้าพระพุทธเจ้าตัวเป็นๆ กลางหัวอกของมนุษย์ เพราะมีธาตุรู้ มีสติ มีสมาธิ มีปัญญารักษาหัวใจของตน ให้การเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา สมกับเราเป็นชาวพุทธด้วยการปฏิบัติบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เอวัง